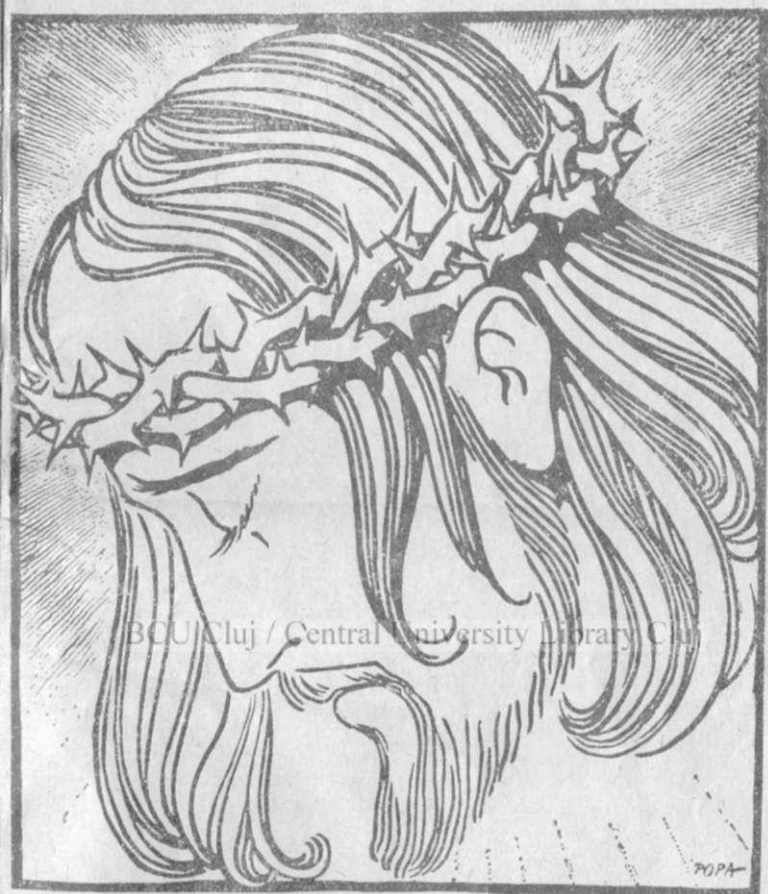


abecedar



Anul 1934 5 Martie 1934

No. 49-52

Exemplarul 3 Lei

abeceedar

Ingrijit de

Teodor Murășanu,
Emil Giurgiuca, George Boldea,
Grigore Popa, Pavel Dan, Mihail Beninc

Insetare

*Te-ai ridicat din visuri, albă, ca o rugăciune
Și cerul și-a plecat urechea la pământ
S'asculte mersu-ți sărutat de flori — un cânt
Necunoscut de-albastra lui genune.*

*Furtuna mea de flori ce'n sbor dispăre,
De teama iernii, ca o rândunea,
Cântând ți-aș scutura-o la picioare
De-ar fi să treci de ghiață peste ea.*

*Dar cerurile noastre se vreau îngemănate
Atrase de mirajul cântecului pur
Asemenea cascadei de azur
Ce'n vraja chinuitei mări străbate.*

*Și vinul sângelui clocotitor de visuri,
Abia ncăpând în amfora-mi Pe lut,
Se vrea cu setea dragostei băut
Precum se vor șuvoaiele'n abisuri.*

*Căci sub pământ nu-s căi să ne'mpreune,
Doar cripte încuiate cu lacătul de-apoi
Și despărțit de tine ca o roză mă desfoi
Trup alb ce te ridici din visuri ca o rugăciune...*



George Boldea

Invitație la aventură

Aventura, una din formele originale ale vieții, se consacră prin unicitate și tensiune centrifugală. Concrecența ei cu totalitatea vieții, căreia îi împrumută semnele Indrăsnelii și ale Frumuseții, îi permite salturi surprinzător de proaspete, neașteptate și ireversibile, prelungiri cu rezonanță transcendentă, care uimesc și miră. Cine nu se știe mira, nu poate pătrunde în plenitudinea aventurii.

Raportul de atârnare între Viață și Aventură este un raport de reciprocitate organică dela tot la parte. Partea, în cazul de față, poate deveni tot, constituindu-se într-o formă de viață autonomă. Această formă quasi-independentă, atunci, structuralizează și distilează conținuturi variate. Aici, la sfârșitul drumului frenetic, se desvăluie semnificația deplină a actului. Până acum aventura se raporta la integralitatea vieții, găsindu-și reazim și tâlcuire în ea. Fiind în raport dialectic dela tot la parte, viața cuprinde aventura, îi conturează avânturile, dându-i consemnele înțelegerii nediferențiate. La acest stadiu, care nu depășește totdeauna extensiunea și intensitatea existenței obișnuite, aventura se ancorează în viață, se lămurește și se integrează organic în ritmul ei cosmic (în sensul de organizare și ierarhizare).

Până aici, procesul de diferențiere se menține într-un echilibru dinamic, păstrându-se raportul dialectic al celor două realități, cu tendințe potrivnice. Viața, — Totul, — tinde la înfrânarea, stăpânirea și încadrarea aventurii. Aventura, — Partea, — se răsvrătește, dornică de libertate și lumină. Masivitatea vieții îi toarnă plumb în aripi, hotărnicindu-i Destinul în cuprinsurile ei. Când însă pornirea

este frenetică, elanul totalitar și vulcanic, tiparele vieții plesnesc, iar mănjiile aventurii nechiază, cu nările aprinse de libertate. La acest punct, *caracterul centrifugal* al aventurii devine pregnant și evident.

Hegemonia vieții slăbește, iar aventura se depărtează, fără a se *desprinde cu totul*, de trunchiul ei inițial, care îi slujește încă la urcarea sevelor hrănitoare. Sfera vieții rămâne și pe mal departe mai largă, însă mai goală, conținuturile și intențiile luând drumul altei forme cosmice, al aventurii. Pe această cale suitoare, trebuie urmărit procesul de *quasi-autonomizare al aventurii*, în sensul că orice formă de existență, orice suprastructură își înfișează, până la trecerea din *Forme în Forma supremă a Morții*, rădăcinile în iraționalul vieții.

Inchipuiți-vă planurile sau formele, mai mult sau mai puțin autonome ale vieții, la fel cercurilor anuale înscrise în trunchiul copacului, de vârstele lui vegetale, și veți avea perspectiva indispensabilă înțelegerii lor. Aruncarea paradoxului, la acest moment, mi se pare revelatoare: cu cât se realizează pe un plan mai depărtat de miezul vieții, înflorind într-o vârstă mai marginală, lumina aventurii pătrunde mai adânc viața, sporindu-i prospețimea și tâlcurile.

Între viață și aventură nu se petrece o diferențiere de substanță, ci o singularizare de funcțiune. Această particularizare, datorită destinului imanent aventurii, se dezvoltă într-o manieră sui generis, crescând, sub semnul neprevăzutului, alte conținuturi și alte înțelesuri. Semnificațiile se adâncesc și se multiplică neconținut, în raport direct cu gestul inovator, cu aventura, care câștigă în profunzime și în largime.

Privite în acest sens, aventura este o formă proteică, iar aventurierul purtătorul semnelor ei. Dimensiunile vieții lui sunt mai puternice, cultul riscului și-al necunoscutului singurul scop. Aventurierul este un spirit creator în continuă frenezie, un geniu al marilor și subtililor probleme de limită. El adușmănește, presimte și visează, mai mult decât chibzuște. Visul lui este visul marilor acțiuni, care au schimbat fața lumii. Parafrazând pe Hofmannsthal, aventurierul este acasă între moarte și vis, visul dinamic, în plină desfășurare, vecin cu moartea, nu prin contemplație, ci prin participare la acțiune, prin euforia interioară care-l poate svârli pe culmile biruinții sau în prăpastia prăbușirilor ireparabile. Prins într-o expresie mai pregnantă, aventurierul este omul, care, cu picioarele înfipte în pământ și cu capul printre costelații, pornește, cântând, spre cucerirea Necunoscutului. Cântecele lui este cântecele marilor descoperitori de ape și pământuri nouă. Poartă în el toată durerea despărțirilor, toată nostalgia pământului natal, toată bucuria izbânzii.

Pentru a putea prinde sensul intim și nealterat al aventurii, trebuie să ne desbărăm de sgura prejudecăților, pregătind astfel drumul spre o tâlmăcire sinceră și reală a acestei forme creatoare de cultură, nu atât prin juxtapunerea de documente și cuvinte, cât prin deschiderea de ferestre și perspectiva nouă asupra veacului.

Înainte de a pune în paranteză aceste prejudecăți, e bine să subliniez câteva date, de o importanță covârșitoare, pentru înțelegerea felului meu de a/privi aventura. Intervine, — și o fac pe un plan cu totul schematic și abstract, mai mult din nevoia de a preciza noțiunile decât din zelul de a surprinde realitatea vie, totalitară și dinamică, a aventurii, — distincțiunea între conținut și formă. În cazul aventurii, conținuturile pot fi variate și nuanțate. Din nesocotirea acestui adevăr, s'a ajuns la prejudecata, stăpână pe mințile tuturor, că singurul fel de adevărată aventură este aventura amoroasă, de unde nenumăratele erezii și sensuri peiorative, care se dau aventurii. Aventura este tare, curată și proaspătă, ca apa, neatinsă de suflare, a izvoarelor de munte. Conținuturile ei multiple, erotic, intelectual, războinic, filosofic, religios, eroic, devin trup din trupul ei numai când sunt turnate în *Forma Aventurii*.

Forma îi dă pecetea definitivă. Intruparea aventurii implică, până la identificare completă, contopirea dintre

conținut și formă. Aventura realizată este sfera al cărei conținut este reliefat de formă și a cărei formă este crescută în conținut.

În acest plan ascențional, la acest punct, sevele vieții se concentrează spre tulpinele pline, care le duc spre eflorescența finală a aventurii. Această concentrare de energie, prin intensitate și fluiditate, împrumută aventurii pecetea distinctivă. Acum, contrastul între centrifugalitatea aventurii (mă gândesc la raportul ei cu viața), elanul ei generos și platitudinea vieții neautentice apare evident.

Respingând credința că aventura s'ar mărgini numai la conținuturi erotice, am înlăturat o mulțime de prejudecăți, care decurg, cu necesitate, din ea. În această privință, cazul aventurii este similar cu cel al dramei. Pentru marele public, indiferent că se numește profesor universitar, medic, avocat, inginer, critic, dar mai ales istoric și istoriograf literar, desnodământul dramatic nu poate naște decât din ciocnirea aspirațiilor sentimentale, grefate pe conținuturi erotice. Ei nu-și pot închipui că pierderea unei credințe, despărțirea de o Idee, conversiunea la un alt crez și o altă lumină, pot constitui subiecte dramatice tot așa de interesante, dacă nu mai interesante chiar, decât plecarea unui amant sau sinuciderea unui amant, etc.

Pentru a putea respira aerul tare al aventurii, trebuie să ne prelungim vederile dincolo de încremenirea acestor prejudecăți, încântându-ne cu rezonanțele altor zări, mai largi, mai pure și mai nostalgice.

La nostalgia necunoscutului, la Chemarea Aventurii, nu putem ajunge decât depășind convenționalul și neautenticul, prin focul unei asceze purificatoare.

Această disciplinare nu este artificială și voită, ci este opera Destinului. Aventurierul pleacă în lume sub ocrotirea stelei tutelare a Destinului său. De aceea, el nu poate greși.

Destinul nu cunoaște înfrângeri și victorii, numai împliniri.

Prin aceasta, actul aventurierului este revelator. El își urmează drumul călăuzit de semnele unei puteri irezistibile.

CU Cluj / Central University Library Cluj
Tot ce este mare, nobil și generos poartă marca aventurii. Priviți pirateria sub aspectul ei frumos (puneți în paranteză, împreună cu mine, toate consecințele de natură războinică, comercială, economică) și veți gusta dealungul veacurilor tot farmecul riscului și-al îndrăsnelii. Ridicați-vă la curajul, entuziasmului și generozitatea Eroului, împlețiți-vă aspirațiile cu cântecul Poetului, răsvrățiți noroadale și porniți urgia cerurilor cu Proorocul, zidiți viitorul cu Vizionarul, slujiți Smerenia, Adevărul și Nostalgia metafizică a Intellectului, și veți primi Botezul Aventurii.

Sorbiți, o, Copii ai Țării mele, cu un ceas mai de vreme, apa vie a aventurii.

Grigore Popa

Denie

Doamne, mâinile ți le-am văzut în muguri
Adiau peste lutul plin de sămânță
Și culegeau din coarda luminii struguri
Pentru cuminecarea deniilor de Paști.

Pășeai, ca luna, peste ape străvezii,
Urmele-ți erau crescute cu nufăr alb —
Veneai să înflorești sălcuile de Florii
Să te lovească oamenii cu ele 'n drum.

Doamne, mâinile ți le-am văzut rugate
Peste spinii înfloriți de păducel alb,
Cu vâltorile florilor deslegate —
Îți împleteai singur cununa de împărat.

Yvonne Rossignon

Gând, gură de peșteră...

De ce se plimbă ziua peste lume lumina,
Ce caută noaptea în lume 'ntunerecul...?
... Acest gând, ca pe-o gură de peșteră,
Ziua și noaptea, ferecu-l, ferecu-l...

Leagănu-l în leagăn de mătase ușoară,
Seara, când degete de inger mă culcă,
Dimineața, când goarneau luminii mă scoală...!

Insă abia 'mpăciuit doar o clipă,
Il simt din nou în suflet, ca o răscoală:
De ce se plimbă ziua peste lume lumina
Și noaptea de ce se schimbă cu întunerecul...?

Acest gând, ca pe-o stafie, zădarnic,
Cu nouă zeci și nouă de rețeze, ferecu-l, ferecu-l...!

Descântec

Somn ușor. Deschide-te-acum vis,
Ieși din mugur floare de cais,
Câmpule, botează-mă cu rouă,
Noapte, fă-mi inel de lună nouă,
Inimă, cum te tot joci pe flaut,
Dă-mi odată cântecul ce-l caut,
Norilor, umbriți-mă cu fum,
Vântule, pornește-mă la drum...!

Ceteră — flaut

Mie nu-mi dați voi sfat ce să cânt,
Ce să cred, ce să simt...
Melodiile mele-s fluere 'n vânt
Cu rădăcini de pământ.

Culorile mi le-adun din văpăile luncilor, Cluj
Ale soarelui, ale lunii.

Strigătul mi-l învăț din fanfara furtunii.
Prăpăștiile, jocul de iezi și de miei
Sunt dascălii mei.

Răsufletul, cerul,
Mi-e iarnă cu gerul,
Primăvara cu suspinul,
Vara, toamna cu seninul...!

Apa vie, neînceptută a izvorului,
Sufletul mohorât, neformat al poporului:
Pe aceste cu inima-mi neconținut le caut
Pe strune primitive de ceteră—flaut...!

Testament

Mireasmă tare de brădet virgin,
Las cânturile mele
Să-și bată ritmul rustic peste ani
In mustul crud și verde de nuele...

Las frământările lor mute, aspre
Să le poarte 'n amintire gânjii,
Neliniștea, neastâmpărul lor cald,
Să li-l sburdeze primăvara mânjii...

Las năzuința lor la marginea câmpiei
S'o povestească plopul, înalții
Și culmea după care-am insetat
Să-i urce colțuroasa muche alții...

În împărăția lutului

Cântecul Crăiesei

Vrea Crăiasa
să înnalte dimineții rugă plină,
ticluită 'n prag de unde și lumină,
zghiab de piatră să dezghioace 'n cântec viu
să ridice primăvara din sicriu:

— Primăvară, primăvară,
sufletul din mine, floare
solitară
de colină,
I-aș așterne la picioare...

Vină!

Iară
să strivesc în pumni mătasa
firelor de iarbă nouă,
miezul boabelor de rouă,
peste coarne de culbeci...

Se opresc buzele, reci.

Din apus un stol de corbi s'a legănat
spre văzduhul zilelor pustii...
Strai de soare și de lut a 'nvălurat
trupul primăverii timpurii...

Fântână veche

Aceiași albi salcâmi
îți adumbresc privirea
când, lăcrimând, fărâmi
mărgele de azur...
Crepusulul sclipirea
și-o scaldă 'n iaz de unde;
coboară și ascunde
scânteii de aur pur. —

În răsuciri livești
năframa înserării,
cu giulgiurile zării
mijlocu-ți învălești
și-adormi, fântână veche,
cu mâna subt ureche
făcută căpătâiu...

Vizezi un basm uitat
în vremuri luminate:
Voinic întârziat
pe drumuri de cetate
și-abate calul murg
spre tine, să-l adape...
— Cum gândurile-ți curg,
tresari în suon de ape...

Radu Brateș

Icoane

1001...

Fecioara-și răsuci în plâns trupul plin de farmec
și de ispită, cerșindu-și viața, nu pentru ea, ci spre a o
dărui din nou, întreagă, în șir nenumărat de nopți, aceluia
în a cărui mână stăpânea hotărîrea.

Și-a frământat creierul sultanul, cum se frământă
toamna în picioare poama viilor, ca să mustească vinul
cel bun. În ochii lui, îmbătrâniți fără să fi cunoscut vreodată
bucuriile tinereții, a mijit un colț de lumină, aducător
de nădejde nouă și, din inima lui s'a revărsat stăvilita
'ndurare.

O noapte, două, nouă, fecioara cu ochi de șarpe și
cu trup de văpaie avea să stoarcă, din încătușarea de
veacuri a sângelui și din focul tinerețelor, dăruiți, de lut
ne mai încercate, ca să 'nvioreze sufletul sărac al bogatului
sultan.

Viață însemna numai trăirea în înalt, în forme nebănuite, și orice coborire în comun... moartea.

Și basmul, singurul adevărat, trăit dar niciodată scris, a început cu lăsarea primei seri, fluturând nou și iarăși nou, în fiecare noapte pe deasupra alcovului care ocrotea iubirea stăpânului fericitei împărății.

Cel ce-a învățat să trăiască în nopți 1001, prin cea sortită morții, mai putea să ucidă vreodată simbolul vieții?

Paloșul fu svârilit departe de patul încărcat de mireasmă nouă, iar basmele mbrobodite în horbotă amăgitoare au durat, poate, peste veacuri.

Și numai așa, povestea nopților 1001 se nveșmân-tează în străvechiul și adevăratul tâlc.

Un bec

Aseară a clipit odată morbid, deasupra mesei de scris, și s'a stins. În jur totul a rămas întrerupt, suspendat, în întunec, ca pe marginea unui mormânt. Condeiul rezemat la ntâmplare, de călimară, foile de hârtie răvășite pe masă, o frază neisprăvită, ... și peste toate s'a întins liniștea...

Firul cenușiu s'a irosit luminos brăzdând negurile nopților în lungul câtorva ciorchini de săptămâni. Poate c'a murit prea curând! Dar... a mprăștiat în juru-i tot soarele îngrămădit în miezul neființei lui. S'a împărțit pe sine altora și când n'a mai avut nici un sămbure de jăratec în suflet, a adormit.

Măine, ... țândări netrebnice, va zace în fundul curții, pe-o grămadă de gunoi.

Iar dincolo în candelabrele grele, zeci de becuri scump cizelate, îmbătrânite fără să licărească decât în clipe rare și neînsemnate, cu firul cenușiu nealterat de grija sclipirilor călăuzitoare de drumeți pe poteci scufundate în beznă, vor rânji netrebnic, uitându-se la fratele lor întru creație.

Traian Marcu

Creație și eliberare

Creația artistică; joc secund al creației divine, ca orice operă a omului e lovită încă dela naștere de viciul păcatului originar. Umanul, divin decăzut tinde mereu spre eliberarea de prima pată și escaladarea divinului. Arta ca o îmbogățire a potențialului vital și ca prelungire a elanului ei, manifestă aceeași tendință. Opoziția divin-uman nu e proprie numai Vechiului Testament, dar e caracteristica de căpetenie a culturii grecești. Platon prin teoria reminiscențelor e pătruns de sentimentul decăderii umane, aripile frânte ne ridică doar în regiunea unde întrezărim, dar nici de cum nu surprindem sau atingem divinul în plinătatea lui. Apariția lui Crist în acest moment, divinul întrupat în omenesc, nu e o simplă coincidență, problema de mult pusă își aștepta rezolvarea.

*

Pornită din „nodul vital” al inspirației, acolo unde se articulează cu viața, creația în drumul ei spre plinire execută mișcări radical opuse, după cum viziunea care o întovărășește este estatică ori dinamică. Influența pe care o exercită viziunea, prin determinarea cosmică a perspectivei, asupra artei ca fenomen e covârșitoare, influențele celelalte cad pe plan secund.

Ceeace se realizează în exterior nu e decât o reverberație a ceea ce se întâmplă în interiorul artistului, unde intențiunea artistică și forma exterioară, spirit și materie, sunt contopite în locul „actului creator”. Dacă putem surprinde procesul intern al desăvârșirii, am surprins și semnificația artei.

Schiller destăinuie procesul intim al concepției: o stare de muzicalitate interioară premerge idea poetică, care transpune pe poet aproape de rădăcinile obiectului care-l inspiră, se stabilește astfel o legătură tainică, între poet și viață, pe unde se face o scurgere continuă a vieții de pe plan practic pe plan estetic. Ca să putem stabili o astfel de legătură e necesar să coborâm adânc în interiorul nostru prin scufundări repetate și continue pentru

a prinde viața la articulațiile ei naturale, pentru a prinde fluidul ei însăși. Această stare de descindere profundă până la izvorul metafizic al artei, atât de vecină cu viața, e o stare de delir, de beție intelectuală, o trăire dionysiacă. Starea dionysiacă în această viziune statică e o stare de decădere față de intelectul care operează mai departe creația, față de forma care i se aplică, indefinit superioară materialului însăși al creației.

Distanțalitatea dintre formă și materie ne apare analoagă cu imaginea filosofului Plotin asupra creației ființelor. Din regiunea celestă a formelor, sufletele fixe și perfecte se desprind atrase de materia abia organizată. Materia se oglindește în suflet, acesta atras de mirajul celei dintâi sfârșește prin a se desprinde din locul eternității sale, unindu-se cu materia aleasă. Această contopire e de o clipă căci materie și spirit ținesc mereu spre lăcașul fix al sufletelor, ca lucrurile platoniciene în nostalgicul lor dor către țara ideilor fixe. Conform acestei viziuni statice, mișcarea, dinamicul, apare ca o degradare a staticului, de aici aspirația către fixitate și perfecție. Imaginea aceasta ne lămurește și luminează adânc sensul acestui fel de creație. Prăvălirea dionysiacă, scufundările repetate în lumea sensibilului sunt simțite de artist ca o decădere, pe care o simte cu atât mai mult cu cât efortul suirii spre închegare în tiparul formei e mai dureros. Dionysiacul deși pare mobil nu e decât dinamism negativ în căutare de formă.

Eliberarea se obține prin împietrire în apollinic, în formă. Eliberarea aceasta nu e mai mult decât o sublimare, nu e încă „împlinire” prin depășire de sine ci eliberare parțială. Artistul „renaște” la fiecare creație nouă dar renașterea nu e decât desăvârșire în ciclu închis, nu e „înviere” de fiecare clipă. În momentul desprinderii de opera de artă, ca individualitate separată, artistul simte „tragicul” acestei despărțiri. Creațiunea antică s'a săvârșit sub semnul tragic al eliberării sub masca olimpianismului pur.

Dionysiacul și apollinicul, poli antitetici ai aceluiași fenomen original care e arta, printr-un act al „voinței” elene își găsesc împreună realizarea în tragedie (Nietzsche). Armonia e doar aparentă. Rolul covârșitor pe care masca îl joacă în tragedia antică, ne arată deslușit că e vorba de triumful apollinicului sau a staticului. Artă în care creația antică se complăce mai mult și în care își găsește realizarea adecvată e sculptura, iar planul pe care se mișcă e staticul. Iată de ce eliberarea nu e complect obținută, căci static înseamnă oprire, pe când elanul eliberator înseamnă dinamism pur.

*

Cu totul altfel e drumul creației dinamice săvârșit pe plan de realizare dinamic și cu totul alta e eliberarea ce se obține nu prin depășire exterioară ci prin „împlinire” în sine însuși. Creația dinamică țâșnește limpede din izvorul vieții și nimic nu o mai tulbură din prima ei limpezime. În nici un moment al ei, ea nu e coborîre, ci suire continuă și susținută spre zările eliberării. Procesul de creație se operează în interior, simplu și fără efortul tragic de despărțire de operă săvârșit exterior în creația statică. Creația aceasta se realizează prin intensificarea elanului vital, prin o încordare interioară și „eroică” afirmare. Iată creația „cristică” ori „eroică” în toată amplitudinea ei dinamică, care spre deosebire de creația „statică” ori „tragică”, consideră fixitatea cu o iluzie, ca un instantaneu luat pe firul urcător al elanului interior. Eliberarea se produce simplă și fără durerile tragice ale facerii caracteristice creației statice. Da, creația „eroică” are ceva din simplitatea Evangheliei și se săvârșește prin învieri de fiecare zi. Învierea este o schimbare la față a morții, cum spune Grigore Popa într'unul din trecutele „abecedare”.

*

Artă „tragică” ca fenomen original constă în condensare potențială în jurul a doi poli antitetici: dionysiac și apollinic. Dimpotrivă artă „eroică” înseamnă unitate totalitară. Căci bipolaritate și duplicitate prin suprapunere înseamnă unitate de antiteze, unitate eterogenă, nu tota-

litate. Fecundarea celor doi poli și creația rezultantă nu înseamnă decât corupție, decădere, păcat originar. Unitatea armonică a artei nu se obține decât prin contopirea complectă nu juxtapunere, a celor doi poli până la dispariția lor totală. Unitatea „actului creator” se obține prin distilarea conținutului vital în Frumos pur. Unitate și fluiditate în care forma e cel mult canal de scurgere, pe drum de parcurgere între uman-divin, cu final de eliberare. Unitatea e simțită ca o armonie internă, dintre arte muzica ne dă sentimentul celei mai mari unități armonice și fluidități interne.

Wagner a înțeles pe deplin aspectul dual al creației. Opera „Tannhäuser” pune în mod direct această problemă: iubirea afrodisiacă, statică și iubirea cristică, dinamică. Tannhäuser încătușatul celei dintâi obține eliberarea prin ruga pornită dela izvorul celei din urmă. Ruga e ultima treaptă a muzicalității interne, e eliberare de cuvânt și piatră, căci ruga, în ultima ipostază, se lipsește de vehiculul de exprimare care e cuvântul, e contopire directă cu divinul, dinamism pur. O rugă ce în momente de îndoială se destăinuie amară, dar în momentul desăvârșirii simțită cu tot fiorul divinului: elevație pură pe Muntele Măslinilor. Distanțalitatea uman-divin dispare sub frenezia dinamismului creator, eliberarea e totală, creația e perfectă, arta și-a atins scopul. Cesticul ne pune în fața creației, „eroice” unde umanul apare divinizat iar divinul mai uman. Creația pur dinamică să situează pe plan cu totul superior celei statice, căci adevăratul criteriu de valorificare al artei nu poate fi decât în funcție de eliberare.

Octavian Vuia

Înfrânt

Se căznise din răspuțeri — ca nu de altă dată — Ștefan Soreanu, să fie mulțumit cu sine, rostogolind țărâna proaspăt mirositoare peste coșciugul celui mai binevăzut filantrop din orășel. Un cutremur de cucernicie neprefăcută, i-a involburat întreg organismul ca o revărsare de lumină interioară. Lopata i-a svâcnit mai profund, lutul opunea mai puțină rezistență despiciându-se în mici capete, cu ochiuri ce vedeau eternitatea, căzând în groapă.

O. făcea instantaneu, fără vreo prealabilă meditare, cum nu încercase în toți cei douăzeci de ani decând, pripășit aici în orășelul de munte, zorea acelaș lucru... aceeaș ocupație hulită de lume: meseria de cioclu... Poate gândul unei bune remunerații... Ori poate salutul și sprijinul din viață a victimei pământului de azi... Pentru aceasta și-a luat desigur și strae mai răsunătoare... Și-a îmbrăcat haina cea neagră, fără pete și nejumălită pela încheeturi. Și ghețele nu de mult cumpărate din târg, ce le poartă rar, numai în sărbători.

Mulțimea a observat mișcarea neobișnuită... L-a privit pe nesimțite în vreme ce el înghesuia pământul. Li știau povestea ciudată și simplă. Dorise, Ștefan Soreanu, un cămin drag cum deobște au gospodarii adevărați. Oricâte încercări a făcut, n'a reușit. N'a captat pe nimeni prin caracterul său de bursuc și om stăpânilor al eternei tăceri.

Lumea dela înmormântare s'a risipit ca spuza focului în vânt. Preoții au terminat deslegările, și-acum porneau cu pași mărunți, foșnitori prin frunzele uscate ale toamnei. Coasta cimitirului revârșea norod împrăștiat printre morminte. Viii coborau mohorâți, cu inimi întunecate. Chiar dacă ar dori explozia unor clipite vesele n'ar putea-o face în virtutea unor tradiții teribile ce încātușează limba și îngheață articularea. Cetatea morții stăpânește fi-rile, le canalizează spre imaterialul absurd în orășelul acesta de munte cu oameni învechiți în obiceiuri...

Soreanu, strajă fidelă, își măcina gândurile în clocot. Aștepta el ceva... ceva care-i va aduce deslegarea vieții.. A ajuns la saturație acum... Ce va fi cu el de nu i se va realiza? La acest punct mintea a încetat din mașinațiune. Inima a sărit neregulat în coșul pieptului ca o pasăre uriașă introdusă într'o colivie în care abea se poate mișca. S'a oprit din lucru. Ochii și i-a lăsat pe-un mal-

dăr de frunze de pe cărare, unde toamna își juca în formă de vânt amurgul unei închipuiri. A simțit o furnicăre tăioasă cu mii de ace, din tălpi până sus la gătlej.

Cineva l-a agrăit ca de departe.

— Domnu Soreanu, de ce ești gânditor?... Lasă de-oparte împărăția morții ce-o domini și vino în lume. Bucură-te de ea.

Cine i-a vorbit cu grație sofistică? Sau i s'a părut? Întoarce capul spre unda de aer ce i-a atins urechea în susur de vorbe... Zări o doamnă, admonestând un copil, cu degetul arătător îndreptat spre el.

De ce-l fixează?... Este oare el spaima copiilor?... Reprezentantul morții?... Vai! Nimeni nu l-a înțeles. E și el, om ca toți oamenii. Ar vrea și el, un cămin, o soție să-l mângâie ademenitor, și-un băețel să-l știe al lui.

— Nu-i așa domnu Soreanu că vei lua pe acest băiat dacă nu se poartă frumos?...

Soreanu înclină instinctiv capul în semn de afirmare. Nu răspunse. Prea l-a lovit cu vorba în creștet, asemeni unei izbiri de topor. Creeru-i vâjăea în hău, tulburător.

Necunoscuta a plecat târând copilul ce se poticnea în ridicăturile de pământ. L-a scrutat înțepător de mai multe ori, întrelăsând ciosvârte de cuvinte în semn de protest. Observa el aceasta din atitudine.

Și câte cazuri nu i s'au repetat lui aidoma. Unii îl credeau maniac. Își aduce aminte de multe întâmplări. A cerut în căsătorie fete de seama lui. Pe rând su râdeau cu frică de necunoscut. Făceau apoi cruce a spaimă. Cum să stea ele alături de-un cioclu, huhurez ce vorbește cu cei de dincolo? N'are nimic dulce în glas, nimic ce se dea aparența unui om așezat.

Ștefan Soreanu nu-și tăgăduia nesociabilitatea... Voia numai să demonstreze că totuși el are o inimă caldă, un suflet capabil de paternitate. Dar n'avea cui... A rămas un izolat acum la vârsta de patruzeci de ani. Așa nu mai merge. De loc. Cu nici un preț.

Inserarea l-a cuprins singuratec cu mormântul ne-terminat. Luă sculele și deretică în ultimele întocmiri. Tugue movila din fața lui și așează coroanele deasupra. Avu grijă să împlânte crucea la picioarele decedatului cu inscripția înăuntru spre față. Așa i s'a cerut la început. Așa o face și azi. Mortul la „a doua venire“ se va ridica așa cum a fost așezat. Va da imediat peste sine citindu-și numele. Astfel se va identifica.

„Să mă grăbesc... Să mă grăbesc“, își zise Soreanu puțin înseninat. Acum după ce s'a liniștit își dă seamă pentru ce s'a învesmântat mai de paradă. Nu de dragul mortului, ci de altceva.

În astă seară va primi un răspuns hotărâtor din partea unei fete. Însfârșit aceasta de sigur va accepta cererea.

„Ce fericire pe mine“ Și savura în cuget deliciile căsniciei mult râvnite. Se va termina cu mâncările pe apucate când se îndura de el vreo vecină. S'a dus frigoriferul camerei lui unde respirația îi se tăia în felii dure-roase pentru plămâni... Da... Va fi bine. Se va muta imediat din bordeiul său de lângă cimitir, în oraș undeva. Nu va vorbi cu nimeni. Nu va avea prieten pe nimeni. El și soția. Visul eternei vieți.

„Ce bine va fi!“ Cald în casă. Și mâncare caldă. Liniște. E de răs oare că el, Soreanu, dorește liniște când morții doar nu vorbesc??. Și el cu morții are de lucru!.

Are nevoie de altfel de liniște. De odihnă sufletească. Sărmana Maria. L-a șoptit alaltăeri că-l vrea. Dar nu știe definitiv... Să întrebe pe un unchiu al ei. Pe țăranul Dionisie Pagu, singura ei rudă. Ea e îngrijitoare la un funcționar bătrân, văduv... E fată bună... Și cuminte... Dela ea așteaptă răspunsul. Il vede și sosit...

Ajuns acasă Soreanu stopă. L-a invadat subit o bună dispoziție. Numai să nu-i fie a rău... A deschis încet ușa. Înăuntru, beznă. Nici n'a observat bine când noaptea s'a lăsat... Și e o noapte cam rece, cu bură ce-ți pătrunde prin porii pielei. Grădina din față e pustie. Dar este la datorie, îmbrăcată c'un strat subțire de mă-

tase brumărie, vâl de mărgele mici cristaline cu boabele de cleștar.

În odaie e frig... Soba de tinichea străvezie stă de o parte, sgribulită și ea. Mijlocul camerei deslușește o masă colțuroasă, mâncată de vreme, fără așternut. Scaunele nu le vede.

Ștefan Soreanu stă un moment să i se limpezească ochii în noapte, asemeni unui răufăcător intrus într'n locuință. Deși e frig, l-a luat nădușeala... Fruntea o simte arzând... E transpirată deabinelea. Trecu palma osoasă, încet pe frunte dela stânga spre dreapta. Broboanele de sudoare i-au rămas pe mână, umede și reci ca bruma de-afară...

„Semne... peste tot semne“ conchise el... Scoase un chibrit scotocit de prin buzunări. Dâra de lumină l-olovi în laf întunerecul ce se ascunse prin colțuri. Lampa fără mult gaz, fumea tuberculos, cățărându-și de lumină obiectele din jur.

„Bine... bine“ recită cu voce stinsă Soreanu, traducerea unui gând involuntar... Nu mi-e foame... Și apoi mi se pare că nici nu prea am ce mânca. Nu-i nimic.

Se așeză pe dunga patului din colț cu țol prizărit, din lupta cu somnul. Măinile și le-a trecut sub cap. Ochi obosiți i-a pironit în tavanul ruginiu și pestriț.

E liniștit acum... În creier i s'a făcut un gol. Nu știe dacă se gândește la toate faptele deodată, sau la niciunul.

Lampa pâlpăia morbid, limbi ce sorbeau noaptea ascunsă prin unghiuri.

Geamul mic a sunat a ciocănitură... Odată... Și încă odată mai tare. Soreanu aude, dar i se pare că nu se poate scula, așa l-a toropit frigul ori căldura. Iși destinde, la a treia bătaie, mădularele, cu pocnet de încheeturi.

— Vină! articulă el.

Ușa se dete în lături. În cadru apăru o figură ștearsă de adolescent țăran... Căută prin casă ceva, cu întreg trupul și rosti mașinal, de dinainte pregătit.

— Bună seara domnu Soreanu... Dar ce?... Ești cumva beteag? Mai las-o încolo. Iaca vin c'o veste... Nu te supăra... Nu e prea bună...

Soreanu tresări aiurit.

— Cine ești?... cu veștile.

— Sunt feciorul lui Dionisie Pagu. Și-am venit din partea tatii să te anunț că Maria, vara mea, pleacă mâne de-aici. Și din partea ei am venit să-ți spun că-ți trimite vorbă s'o uiji.

— Ce?... Tu ai spus?... Cine ești tu?... răcni Ștefan cu scânteii de mânie împrăștiate spre tânăr.

Flăcăul se întoarse spre ușă și-o sbughi subit c'un trâncăt de înjurătură.

— Nebun, tocmai cum zice lumea.

Un moment a voit Soreanu să-l ia la goană... Să fugă... Să-l strivească. Hidra de el l-a doborât, i-a ucis avântul, idealul... L-a omorât. Nu mai are speranță. Și cum credea că-i vine acum salvarea, mântuirea!...!

Se repezi la ușă sguduindu-o din țâțâni... Va pleca degrabă la Maria... li va cerși viața lui, nu a ei. Viața lui... Căci i-a furat-o și-o duce cu ea în lume... Ah! Și i-a promis ieri, alaltăieri... De nu va vrea, o va sugruma. Să moară mai bine amândoi... El batjocorit?... Infruntat de lume?... Pentru ce? De ce toate acestea?

Se plimba sgomotos prin casă... în lung și 'n lat. O cocleală îi țintuia limba în cerul gurii. Avea impresia că se sufoacă pe încetul ca un condamnat.

A început să-și numere pașii... Unul... Doi... Trei... Zece... Odată, de zece ori. Nici numără nu mai poate. El nu mai există. E mort.

Un gând i s'a furișat în creier. L-a apărut dinstinct, ca un obiect găsit după ușă. L-a luat instantaneu și l-a repus pe întâiul plan al minții.

În sălțarul mesei are el o băutură... ce dă viață... fericită și fără necazuri. A primit-o odată, nici nu știe

când. O puse într-o ceașcă de tinichea. Puțină apă. E gata. În fața fericirii s'a înseninat. Nu l-a atins nimic. Și-a lăsat gândurile deoparte. E chiar surâzător. A zăvorit apoi ușa bine... bine.

Ștefan Soreanu încetșor, ca și cum ar voi să nu trezească pe cineva din somn, se lungi pe pat. Lumina lămpii părăsea pe încetul odaia, luptându-se cu întunecul.

Svântă paharul în sec. O clipită revăzu întreaga zădărnice a lumii. Apoi... fața i se crispă hidos, convulsiv. Măinile i se lungiră apucând marginile patului. Se scufunda în eternitate. Visuri rebele l-au învăluit. În urmă, după nenumărate spații de timp, fericirea i s'a revărsat puternică, așa cum o dorise o viață întreagă...

Tăciunii lămpii s'au potolit.. Noaptea a recucerit casa făcându-se singură stăpână pe avutul cioclului.

Octavian Ruleanu

Cărți

Velerim și Veler Doamne, roman, de Victor Ion Popa, Edit. „Cultura Națională”, București 1933.

Cartea aceasta este fără îndoială un eveniment literar al anului trecut.

Caricaturist de mare talent, încă de pe când era pe băncile liceului la Iași — ceeace îl ajută să prindă în câteva trăsături fundamentale, ca sub o scântee de fulger „dominația” reacțiunii unui personaj din teatrul sau din romanul său, — regisor vestit, actor, autor dramatic, Victor Popa se prezintă cu „Velerim și Veler Doamne” ca unul din cei mai talentați romancieri ai generației noastre, plasându-se alături de Sadoveanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu, ca un nou romancier al Moldovei.

Această așezare, cu nepoftit în masă parcă, pe treapta cea mai de sus a literelor noastre, ne face să sperăm că talentul ce se bucură de un succes binemeritat va ști să se mențină la acest nivel și să ne dea în romanul psihologic și social, contribuții remarcabile. Căci nu e vorba aici de un roman scris cu pricepere numai. Desigur bogata fabulație a evenimentelor a dat mult de lucru autorului, dar ceea ce face una din dovezile marelui său talent, e cursivitatea narațiunii, firescul săltăreț și elegant al frazei, cu mare finețe cizelată, neobișnuit de bine motivata succesiune a momentelor acțiunii, conturarea de o mare putere a personajelor, atât prin descriere cât și prin acțiune, pătrunderea uimitor de meșesugită a sufletului țăranilor și a târgoveților cari se învălmășesc în țesătura întâmplărilor povestite, limba, minunat de firească și de dulce limbă moldvenească, din dialogurile așa de vii — tradând pe actorul cu studii alese — și chiar mlădioasa și plina de nuanțe limbă literară a narațiunii. Într'un cuvânt, a nu recunoaște în acest roman un mic colț de înfăptuire a artei literare, ar însemna reacredință.

Acțiunea romanului este aceasta: Ocnașul Manlache Pleșa, liberându-se după ispășirea pedepsei, se tocmește paznic de noapte la curtea boerului Leon, pe care-l scăpăm astfel de proastele servicii ale fricosului paznic, dinaintea lui, Nea Gavrilă. Suflet bun, harnic, și cinstit, voinic și drept, Manlache făcuse moarte de om din cauza femeii sale, ucigând pe un flăcăi care voise să-i strice casa. Întâmplare nenorocită, a cărei fatalitate determină desfășurarea tragică a vieții lui întregi, pentru că până la sfârșit fantoma celei dintâi crime îi pășește pe urme, în fiecare clipă, și-l îndeamnă parcă la o nouă vărsare de sânge. De aceea, liniștea desăvârșită ce a gustat-o Manlache la curtea lui C'onu Leon și a ocrotitoarei lui, C'oana Tasica, nu putea fi de lungă durată! Într'adevăr când într'o zi s'a răspândit vestea că la marginea satului s'a găsit omorît negustorul grec Hrisant Logotidis, cu capul sfărâmat de muchea unui topor, — tocmai așa cum omorise Manlache — toată lumea l-a bănuit pe acesta. Erau unele potriveli: Manlache fusese văzut trecând peste pârleaz, noaptea pe drumul Herătăului, unde se făptuise crima. Vizitiul curții mărturisea că paznicul s'ar fi întors tocmai la crăpatul zorilor, ș. a. De fapt Manlache fusese

s'o vadă pe Rusanda ibovnica lui, pe care o râvnea și Ion, vizitiul. Acesta îi spusese pe față Rusandei grozava bănuială a tuturor împotriva lui Manlache, ca să o înfricoșeze. Rusanda aleargă la curte, pe o cale lăturalnică, vestește pe Manlache, care dormia. „Dar Manlache, buimac de somn și de vestea bănuiei, a strâns dinții, a încruntat sprincenele și a oftat să-și rupă pieptul. Apoi și-a făcut cruce, și-a luat bonda și strecurându-se prin livadă, a sărit pârleazul imășului”, și dus a fost. Urmărirea lui Manlache, fuga plină de peripeții a acestuia, piedecile ce i se pun în cale, ajutorul pe care i-l dă minunatul Moș Petrache, cantonierul cu suflet de aur, numai din convingerea neștrămutată cu Manlache nu poate fi vinovat, muțenia moșneagului acestui și sacrificarea a tot ce are el: liniște, slujbă, familie, viața chiar; numai pentru a face cu puțință trecerea timpului trebuitor lui Manlache pentru a se desvinovăți — cu toate aceste întâmplări esențiale acțiunii și multe alte evenimente accesorii, sunt așa de interesant și de frumos desfășurate de scriitor nostru, încât îndată ce începi lectura romanului, interesul viu al faptelor povestirii te transpune imediat și deplin în lumea ficțiunii artistice pe care el o crează cu mare dibăcie, dându-ți iluzia că trăești o lume reală, adevăată. Este acesta semnul sigur al iluziei artistice pe care ți-l dă trăirea estetică, semn psihologic de existența valorii „artă”, a idealului cu care ne cuminecăm în paginile romanului *Velerim și Veler Doamne*.

Moș Petrache, simțise că minciuna lui despre Manlache începuse a fi destăinuită de cercetările judecătorului. El o schimbă pe alta: aceea că el ar fi ucis pe grec, la care dealtfel slujise cândva și care îi omorise pe frațele său.

Judecătorul Elefterescu e indus astfel în eroare și, după ce se sfărâmasese în fel și chip să descurce șirellicurile moșneagului, e sigur de data asta că a descoperit adevărul și că văzut bine. Sunt de o fină psihologie a magistratului încrezut, pasagele în care se povestesc peripețiile acestea: ele vor face deliciile magistraților noștri și vor servi drept bun mijloc de meditație multora din ei! Însfârșit, datorită pretorului salinei din Tg.-Ocnei, la care Manlache ajunge, trecând prin gura morții, se descopere cine e adevăratul făptaș: un găzar, care trecuse chiar în ziua crimei prin satul unde a fost săvârșită. E interesant de notat că descoperirea crimei se face datorită cânelui lui Manlache, care fusese furat de găzari: un motiv analog cu descoperirea omorâtorilor lui Nechifor Lipan din romanul *Baltagul* de M. Sadoveanu. Dar tragica viață a lui Manlache Pleșa trebuia să se termine altfel de cât în fericirea dreptății restabilite. Rusanda se mărită cu Ion vizitiul, silită de încăpăținarea lui Manlache, care se teme să nu-i strice viața și de reîntoarcerea nevastei lui, pe care din milă, Manlache o primește, iertându-i păcatul de a fi trăit cu altul cât timp el a fost la ocnă, și după întoarcerea lui. Isbucind războiul, Manlache reușește, cu greu, să lupte pe front; fiind greu rănit, se întoarce la curtea boierească, unde găsește oaste rusească, află că stăpâna lui, Coana Tasica, trăește cu un ofițer rus, intră în ceartă cu ordonanța acestuia din cauza lui Firicel, câinele lui M. și este împușcat de ofițerul rus, după ce ucide pe ordonanța acestuia, care-i omorise pe Firicel. Rusanda, nenorocită cu Ion, murise și ea de facere. M. o îngropase, îi făcuse o cruce, pe care o încrustase cu mâna lui: ce minunată e scena în care ne e înfățișat M. purtând crucea aceasta a durerilor lui, greu, dar resemnat, la cimitir! Și câte alte scene de o sguuitoare psihologie realistă...

Fatalitatea, acea fatalitate în care crede dealtfel țărânul nostru, un fel de forță oarbă a naturii destramă mai toate viețile personajelor romanului. Tristețea sfârșitului însă nu te covârșește, fiindcă dealungul acestor fatale evenimente respiri un suflu de mister ce-l tănuiește viața, apropiind-o de moarte. Este în atmosfera tragică a acestei scrieri ceva din sublimul jertfelor creștinismului, care dă, pe lângă măreția artistică, și o elevare morală, Aceasta face bine și trezește un sentiment de admirație

pentru eroii care se sacrifică, sub călcâiul neînduplecat al destinului, — așa cum se întâmplă în tragediile grecești. E ceva analog cu romanul lui Malraux, ceva care dă romanului lui V. I. Popa o ținută de clasicism, un semn de viață nouă în literatura noastră de astăzi, un semn foarte îmbucurător. Citirea acestui roman, greu de rezumat pe scurt aici, va procura tuturor momente de adevărată plăcere estetică.

Câteva însemnări

Cu prilejul studiului d-lui N. Petrașcu despre Mihail Eminescu

A apărut la sfârșitul lui 1933 o nouă ediție, refăcută, din cunoscutul studiu despre Eminescu, pe care d. Petrașcu la publicat în „Conv. Lit.” (1890—1891) iar în volum la 1892 și acum.

Multe din afirmațiile dlui Petrașcu, mai ales acelea ce privesc gândirea poetului sau expresia estetică a poemelor sale, sunt contestabile, cel puțin în parte. Vom da un exemplu foarte caracteristic, fără a putea să intrăm în amănunte, aici.

Astfel, când e vorba despre *Epigonii*, d. Petrașcu scrie: „Venerația lui (Eminescu) pentru poezii noștri vechi ca și pentru trecutul românesc în genere, venea dela patriotismul ce-i clocotise în inimă încă de copil cât și de acolo că cel dintâiu dascăl care i-a întărit sufletul cu iubirea de neam și de trecutul românesc a fost Arune Pumnul. Acest entuziast al românismului integral trăgea din orice faptă sau idee frumoasă un învățământ pentru școlarii săi, încălzindu-le inima în admirația figurilor mari”. etc.

Costatări, desigur juste, care, în *speță*, nu explică însă nimic sau constituiesc cel mult o... *explicație stilistică*, ca multe alte „explicații” din acest studiu, interesant în genere, dar îmbibat cu oarecare retorism, romantic, ce n'a putut fi părăsit nici în volumul publicat în 1933!

*

Adevărul asupra *Epigonilor* nu poate fi descoperit decât dacă privim și poema aceasta în complexul unitar al desfășurării gândirii lui Eminescu, dacă o socotim ca prilej, folosit de poet spre a-și înfățișa concepția sa despre sbuciumul omenirii, redat, în cazul nostru sub înfățișarea avântărilor trecutului literar al țării sale.

Pentru desfășurarea acestei concepții despre viață, *Epigonii* se pot considera ca poemul - punct - de - plecare. Am început să arăt, acum câțiva ani, într'un studiu neterminat, publicat în „Cele Trei Crișuri” (II 1921; 32, 149), *Ce trebuie să fie Eminescu pentru noi*. Aștept și alte lucrări de sinteză, anunțate de curând, pentru a-mi orienta și complecta acest punct de vedere, pe care l-am putut adânci, pe încetul, de o bună bucată de vreme. Deocamdată, în studiul dlui Petrașcu, deși găsim o idee foarte utilă acestei interpretări, în cap. 2 (Gândirea lui), când d-sa comentează „nuvela” *Archeus*, trebuie să spunem că lipsește tocmai perspectiva de ansamblu, indispensabilă înțelegerii gândirii poetului. Și Eminescu a fost, negreșit un poet filosof, ca atâți alții. Dar poezia aceasta, trebuind să o considerăm întâiu ca o expresie artistică originală, ceea ce — esteticeste vorbind — mai mult ca orice, ne impune o tălmăcire a filosofiei sale, fără de care ea rămâne de neînțeles. Expresia artei, ori cât ar fi ea o configurație de „formă”, nu trebuie să se uite o clipă că înțelesul configurațiilor spirituale, în genere, ne dă *noima* lor specifică și că această noimă rezultă, ca un produs total, din consensul ce dânsa le exprimă, sintetizându-le. Și psihologic și fenomenologic, este necesar prin urmare, pentru priceperea poeziei filosofice a lui Eminescu, să interpretăm *întregul* expresiv al gândirii sale. Acest punct de vedere este mai ușor de înțeles când considerăm, independent de expresia ei artistică, gândirea poetului. Putem spune că pentru unitatea acelei gândiri trebuie avută în vedere și „proza” lui. Această foarte dificilă muncă nu s'a făcut încă. Sau, așa cum s'a făcut, noi o credem defectuoasă, tocmai pentru bincuvântatul motiv că metoda folosită n'a fost, aproape nici odată, cea mai fericită. Metoda istorică-biografică, îndeobște uti-

lizată până acum, n'a putut de cât să precizeze câteva amănunte, pulverizând interesul pentru întregul poeziei eminesciene. De aceea, *Epigonii* a trebuit să fie considerat ca un poem confuz, din nenorocire, tocmai datorită ultimelor strofe, care înfățișează reflexia poetului, în urma contrastului sugestiv al celor două aspecte de viață literară: trecutul idealist-naiv și prezentul analist-sceptic. Spre deosebire de poezia lui Schiller *Jeremiade*, din care s'a inspirat Eminescu; dar unde regretul trecutului este limpede afirmat și formează așa zisul obiect de inspirație, ceea ce credem că nu e la Eminescu:

„Alles in Deutschland hat sich in Prosa und Versen verschlimmert
Ach, und hinter uns liegt weit schon die goldene Zeit!
Philosophen verderben die Sprache, Poeten die Logik,
Und mit dem Menschenverstand kommt man durchs Leben nicht mehr.
Aus der Aesthetik, wohin sie gehört, verjagt man die Tugend,
Jagt sie, den lästigen Gast, in die Politik hinein.
Wohin wenden wir uns? Sind wir natürlich, so sind wir
Platt; und genießen wir uns, nennt man es abgeschmackt gar.
Schöne Naivetät der tubenmädchen in Leipzig.
Komm doch wieder, o komm, witzige Einfalt, zurück!“

Dar la Eminescu e mai mult decât la Schiller din alte motive. Și acest ceva mai mult, care a fost nesocotit, este tocmai ceea ce limpezește înțelesul poeziei, dându-i adevărată frumusețe.

Intr'adevăr, cum s'ar lămuri contrastul dintre înaintașii — sfinte firi vizionare, care „creiau o altă lume pe astă lume de noroi“... și între *Epigonii* ce „reduc tot la praf, azi în noi, mâne 'n ruină“, — câtă vreme poetul spune, cu două strofe mai sus, subliniind:

„*Oamenii* din toate cele fac icoană și simbol
Numesc sfânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează,
Impărtesc a lor gândire pe sisteme numeroase
Și pun haine de imagini peste adevărul gol“...

Nu este oare o contradicție între admirația poetului pentru acei a căror „spusă era sfântă și frumoasă, căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă“, — și între ideea generală a nimicniciei omenești, exprimată în strofa a XVII din acest poem? Și apoi, ce însemnează concluzia din versul ultim:

„*Toate s'au praf*... (*Lumea-i cum este*, (subliniat de poet) și ca [dânsa suntem noi“...?

Iată de ce am spus mai sus că interpretarea dată de d. Petrașcu poate fi cel mult o „explicație stilistică“. Aceasta nu scade de loc valoarea cărții d-lui Petrașcu, pe care nu avem de altfel intenția să o criticăm aici. Dimpotrivă, se poate spune, fără exagerare, că studiul d-sale este unul dintre cele mai folositoare, printre cele ce s'au scris despre opera și viața lui Eminescu. Credința noastră că aplicarea acestei metode, care poate lămuri, odată cu gândirea poetului și multe părți considerate, pe nedrept, confuze, din poeziile sale; precum și proza sa filosofică, fals explicată până astăzi, — cere o informație ideologică și o răbdare critică pentru care e necesar un timp îndelungat, atât de îndelungat, încât, ridicându-se la înălțimea înțelegerii acestei minți geniale, interpretul să stăpânească întreaga viziune a esenței artei și gândirii poetului. Lucru posibil, cred; dar încă foarte greu astăzi. Căci, altfel, trebuie să ne gândim cu pretenția seacă a unora, care cred că nu mai e nevoie de adâncit nimic la Eminescu și că de obicei gândirea sa a fost supraviețuită! Dar cine poate uita versurile sale:

„Neputând să te ajungă, crezi c'or vrea să te admire?
Ei vor aplauda de sigur biografia subțire
Care s'o ncerca s'arate că n'a fost vreun lucru mare,
C'ai fost om cum sunt și dâșii...
Astfel, încăput pe mâna oricărui, te vor drege,
Rele-or zice că sunt toate câte nu le-or înțelege“...

Ceea ce nu împiedecă, firește, pe acei care cred că au înțeles pe Eminescu să ne facă dovada acestui lucru.

Noi avem însă dreptul să primim această dovadă sub beneficiu de inventar, mai ales atâta timp cât înțelegerea se bazează pe scrutarea atomistică, istorico-biografică a fiecărei poezii în parte. Despre alte chestiuni în legătură cu studiul d-lui Petrașcu, vom vorbi cu altă ocazie.

Marta D. Rădulescu, *Sunt studentă*.

Edit. Adevărul, București.

Goethe a spus, într'una din convorbirile lui: „dacă un autor a scris o carte bună, publicul îl împiedecă să scrie o a doua“:

Acesta pare să fie cazul tipic al dșoarei M. D. R.

Fără să fie o carte bună, „Clasa a VII-a“ era totuși promițătoare. Avea, printre multele bucăți; care nu se puteau celi numai cu circumstanțele acordate vrăstei fragede a autoarei, și unele lucruri admirabile.

(Imi stăruie încă în minte impresia produsă de „Moartea unui ideal“)

Plecând de aci ne-ar fi putut da, din complexitatea delicată a sufletului femeesc, mai mult decât câteva notații superficiale.

Între începătura promițătoare de altădată și între scriitoarea de acum, s'au interpus cei doi mari dușmani ai scriitorilor începători, publicul, succesul.

Lansată cu o deosebită agilitate și înconjurată de o lume aplicată mai mult spre adulație decât spre critică, tânăra autoare a sfârșit prin a se crede un mare talent și a disprețui pe toți cei cari sunt înclinați să nu recunoască acest lucru.

(Căci ce altceva înseamnă declamația de pe copertă, decât că eu, adică Marta D. Rădulescu, marea scriitoare, sunt studentă. O mare actriță de cinema a cărei stea începe să apună, când se mărită cu un prinț — rus trebuie să fie — și scrie o carte despre menajul ei, ar intitula-o desigur „sunt familistă“, sau cam așa ceva).

Odată descoperit faptul că ea este un talent, autoarea nu se mai ocupă de restul lumii numai în măsura în care aceasta are de-a face cu talentul, cu scrierile ei, deci autoarea M. D. R. scrie despre faptul însemnat că ea este autoare.

Firește evenimentul pune în mișcare întreg universul. Dela elevele de liceu care — ne spune ea — o trec din mână în mână și până la profesorii universitari, pretutindeni, în stradă ca și în academie, toți îi citesc cartea, o laudă sau o critică.

Întreaga omenire se divizează în două, deoparte cei cari îi prețuiesc talentul — ale căror păreri ocupă trei părți din carte — și de alta, pușinii nepricepători, cum sunt de pildă, profesorii universitari (ne spune tot ea) pe care îi batjocorește în chip și formă.

Iată câteva exemple. Un profesor bătrân, ieșind de la cursuri, este descris astfel: „Dar foca cu ochelari, după ce s'a adăpat din nou, cârmește surdă spre ieșire“. (p. 35). Acelaș profesor spune, vorbind despre o carte: „Eu, când l'oi întâlni pe autor, am să-l opresc și am să-i spui verde: Băă! ești un dobitoc!“ (p. 28)

Unu-i student care discuta cu el:

„Fugi bă, că ești prost“. (p. 33)

O întâmplare dela examenul de studii:

— „Tâmpito!“ se aude acum în cel mai nalt diapazon vocea lui Fink, „idioato! mizehrabilo!“

Întorc capul speriată. Cu două bănci mai în fund de mine, profesorul, ca o fantoșe de coșmar, cu mâna stângă nfiptă'n umărul unei studente iar cu cea dreaptă ținând un caiet, vociferează improșcând cu stropi acri pe toți cei dimprejur.

— „Nu ți-e hrușine, nehrușinato“? Apoi cu caietul începe să-i care în cap până-l rupe. I-l zvârle apoi cu furie pe fereastră. (p. 189) (Cam așa ar proceda cu subalternii lui un plutonier major.)

După asemenea spirite — dșoara ne spune că e umoristă — ești ispitit să întrebi; „glumă, glumă, dar nu pricep unde e de răs? Trebuia s'o scrii și pe asta“.

Ne-am aștepta să vedem în cartea dșoarei R. o icoană cât de ștearsă a vieții universitare dela Cluj. În loc de asta, spirite răscoapte, întâmplări care n'au nimic comun cu viața de student, căci cei câțiva indivizi cu pantaloni de optanți și nume englezești, ori fete cari vin la facultate cu câinii de ajuacă și poartă în poșetă rețete interzise de Oficiul sanitar, nu se pot numi studențime.

Și tocmai de aceea aventurile lor galante nu interesează pe nimeni. Capitole în care autoarea își face elogiul propriului talent în astfel de termeni. „Sunt autoare”. Și încă autoare cu succes: presă bună, volume vândute ca o ediție specială în timp de criză de guvern. În mai puțin de o lună, minora autoare a devenit un personaj. (p. 121)

Sau: „Radio, gazete, scrisori din Provincie, cereri de autografe, etc. O singură excepție:

O critică plătită de eroinele din cartea mea scrisă într-o foaie provincială de un popă cu pseudonim de domnișcară etc. (p. 127) nu înțelegi ce rost au în carte? Și cartea asta la atâta se reduce.

Dșoara M. D. R. face parte dintr-o clasă puțin cunoscută la noi, din cea a îmbuibăților. A plecat din mijlocul lor, s'a dat o clipă jos la poarta universității, unde a zeflemisit și a batjocorit mai întâi pe profesori apoi pe toți câți i-au trecut pe dinainte, pentruca apoi să se urce în mașină și plecând să facă acelaș popas superficial în altă parte. Și iar să scrie o carte.

De aci până la literatură e cale de o fugă bună. —

Pavel Dan

Carnet

În inflația de reviste ce suportăm puține au acoperire în aur. E semn că dacă fervoarea de a scrie e frecventă, darul e totuș rar. Socotesc că deprinderea de a gândi este prima datorie a unui scriitor. Contrar cuvintele sunt ca spicele sterpe. A scrie nebotezat de spiritul viu e o zădărnice de neiertat. Este cel mai deprimant spectacol al prostiei umane. Un balast în calea bunului simț al cetitorului, care înspăimântă și alungă ori ce bună dispoziție. Observat fenomenul trebuie fără milă denunțat ca pe o plagă socială. Este necesară împământenirea discernământului critic și demascarea celor ce au degradat critica literară la angajamente de alt ordin. Detestăm valoarea opiniei acestora întrucât ea se poate cumpăra în favoarea oricărei probate nulități. Este de datoria noastră să subliniem scrisul de preț. Cu un larg credit deschis tinerilor de azi, cea mai frământată generație, ce cultivă spiritualitatea, „abecedarul” va semnaliza cu roș intens prezența talentului. Sfătuim pe orice tânăr ce vrea să se încante de magia cuvântului cu pure reflexe de brume, să citească scrisul prețios al lui *Dan Botta*. *Poetica lui Paul Valery*, studiul dsale din Revista Fundațiilor Regale, vol. III, aduce o viziune personală a modului clasic, „eleatul idol sub geruri” căreia îi supune lirica marelui poet francez. La noi doar Ion Barbu știe să cioplească o frază dintr'un material mai pur. Ne aducem aminte de acel rechizitoriu de cristal la care acesta din urmă a supus poetica lui T. Arghezi, în *Ideea Europeană* din 1928. Nu din curtoazie ne permitem a remarca în ultimul număr din „Gând românesc” tulburătoarea nuvelă „Sborul dela cuib” de *Pavel Dan*, o intuiție a durerii gravată pe un material curățit de impurități, un plâns sguduit de conștiința tragică zidit într'o creație de artă.

„Stanțe pentru nemurirea altora” de Theodor Constantin — fac parte din industria de versuri dela Cernăuți. Diluate, fără conținut, total lipsite de simțul măsurii — sunt exerciții de versificație fără valoare. Autorul nu poate concentra. Cele 14 poeme își așteaptă ziua când să fie comprimate fiecare în câte un singur vers.

Tăcerea, aici, cu stele.

stă ținută pe-o cruce de stejar;

noaptea a coborât odată negrele-i perdele

și nici că le va ridica iar.

Sunt singurele versuri citabile.

Emil Giurgiuca

Profesorul Onisifor Ghibu a ajuns la cumpăna vieții. Unic prilej de reculegere și retrospecțiune. Cincizeci de ani împliniți în existența unui cărturar înseamnă un popas de aduceri aminte, un bilanț al victoriilor și al decepțiilor, o rememorare a trecutului și o asvârlire îndrăzneală spre viitor. Iată de ce prețuiesc așa de mult frumoasa sărbătorire a Profesorului Onisifor Ghibu de către

Societatea Studenților în Filosofie și Litere dela Universitatea din Cluj. Prin admirația și înțelegerea ei, tânăra generație de studenți a multiplicat forțele maestrului său, îndemnându-l, entuziast și hotărît, la continuarea drumului de *cuceriri și revindecări românești*, pe care-l bătătoroste de atâta vreme. Activitatea diversă a Profesorului Onisifor Ghibu de până acuma, cuprinsă în 75 de volume, mai mari sau mai mici, este mărturia vie a unei munci neobosite, pe care, cu multă discreție, (departe de reclama sgomotoasă), a desfășurat-o de două decenii și jumătate. Pedagog și profesor, gazetar și literat, istoric și propagandist cultural, Onisifor Ghibu, în Ardealul antebelic, în Banat și mai târziu în Basarabia, a făcut operă de trainică memorie, inspirată și susținută de vigoarea unui naționalism integral și constructiv. Tot ce a cules prin munca lui, de o tenăcitate într'adevăr uimitoare, n'a rămas în forma abstractă a sentințelor și a preceptelor pedagogice, ci s'a întrupat în faptă, iar fapta, *mare și eroică*, a fost pusă totdeauna în slujba Neamului. La Săliște și la Sibiu, la Brașov și la București, la Budapesta și la Iena, ochiul vigilent al Profesorului Ghibu a urmărit totul, nelăsându-se înegurat de eclipsele momentane, indiferent de unde veniau, deslușind cu încredere destinul viitor al Neamului. Conștiința iluminată a acestui destin i-a însutit puterile, făcându-l să treacă peste micile combinații și uneltiri, cu desinvoltura omului conștient de misiunea lui. Numai așa putem înțelege dârzenia cu care a dus la bun sfârșit drumul ghimpos care i-a fost dat. Azi, când experiența celor cincizeci de ani îi stă chezașie scumpă, Profesorul Onisifor Ghibu poate privi, cu încredere și bărbăție, viitorul.

„*Convorbiri Literare*” cu începere de la 1 Ian. 1934 a intrat într'o nouă formă de viață. Schimbarea este cu atât mai elocventă, cu cât această revistă este în al 67 an al existenței sale. Un fenomen unic în viața revistelor noastre. Meritul acestei schimbări la față îi revine în mare parte dlui Al. Tzigara-Samurcaș, care a știut să înmănușeze scriitori viguroși și tineri ca: I. I. Cantacuzino, Mircea Eliade, Mircea M. Vulcănescu, Emil Cioran, P. Manoliu, C. Noica, E. Jebeleanu, gânditori și esteți ca Mircea Florian și Paul Zarifopol. Din eflorescența acestei *reîntineriri*, crescută în climatul spiritual al *Junimismului*, revelăm, (din cele două numere de până acum) pentru a arăta seriozitatea și diversitatea preocupărilor: Emil Cioran „Pe culmile disperării”, Mircea V. Vulcănescu „Între Londra și Washington”, P. Manoliu „Teologia lui T. Arghezi” și I. I. Cantacuzino „*Actualitatea Junimismului*”, din care desprindem semnificația schimbării la față, de care pomeniam mai sus. După ce fixează punctele cardinale ale Junimismului în contrast cu starea haotică de azi, dl I. I. Cantacuzino conturează, scurt și pregnant, următoarea atitudine: „În fața vremilor de haos se cere din nou să proclamăm *primatul lucidității*. Să renunțăm la entuziasmul steril, la lauda necugctată, la aprobarea integrală, dată oricărei realizări imperfecte. Să *intronăm din nou domnia spiritului critic*... Să punem deci la baza culturii noastre *necesitatea cunoașterii precise a realităților* ce ne înconjoară, a fenomenelor sociale, a împrejurărilor politice, a proceselor culturale, a creațiunilor artistice. Astfel vom putea din nou duce atât de *necesara luptă împotriva formei fără fond*, împotriva înfățișărilor adoptate fără să fie cerute de necesitățile organice ale culturii noastre. Fără a refuza altoiul generos al înțelegerii contrariilor, care să ne ducă la rodul cel mai bun, îl cerem crestă în trunchiul autenticelor realități autohtone, crescut armonice din seva propriei noastre spiritualități. Și în lumina acestui spirit critic să procedăm de grabă la o *ierarhizare a valorilor* de nu chiar însăși *reîntronarea ideii de valoare*. Peste decenii, cei de ieri și cei de azi se regăsesc astfel, firesc și necesar, pe aceleași mari drumuri ale Junimismului.”

Comentariile sunt inutile. Grigore Popa

Tradiția spune că Antonio Allegri da Correggio, văzând chipul sfintei Cecilia, zugrăvit de Raffael, ar fi exclamat proverbialele cuvinte: „*anch'io son' pittore*”!

Acest revoluționar îndrăzneț al tehnicii picturii religioase, dela moartea căruia se împlinesc patru sute de ani, deși a fost aproape neluat în seamă cât a trăit, a fost un pictor celebru. Născut în orașelul Correggio, lângă Parma, despre viața sa nu se cunosc decât legende. Se crede că și-a făcut ucenicia sub înrâuirea școalei din Ferrara, că ar fi învățat tehnica raccourci-ului de la Mantegna, iar pe cea a sfumatului de la Lionardo da Vinci. Afirmându-se printr'o muncă modestă și retrasă de sgomolul mulțimilor, tocmai în cea mai strălucită epocă a artelor italiene, Correggio e un deschizător de drumuri nouă, totuși. Geniul său se ridică la o concepție proprie care dă artei sale acel farmec incomparabil al luminii paradisiace, ușor alintătoare, prin perspectiva caldă ce învăluie chipurile sale, zugrăvite cu o perfectă cunoaștere a formelor corpului omănesc și cu un, desemn ireproșabil, dar îndrăzneț. Lumina bogată, umbrele cenușiu-argintii, mișcarea atrăgătoare, surâsul cuceritor, carnația roză, dau imaginilor sale, dar în special chipurilor feminine — religioase și profane — o grație specială artei sale, o frumusețe care pare că te îndeamnă să le dezmierzi, cum spunea Eminescu. Geniul artistic al lui Correggio dă picturii din cinquecento în Italia o întregire fericită. El a pictat atât subiecte creștine religioase, cât și scene mitologice păgâne, cu o egală măiestrie. Din lucrările sale mai însemnate, cităm: a) Pânze: Madona (Budapesta), Noaptea sfântă (Dresda), Madona cu sf. Ieronim, „Ziua“, (galeria din Parma), Madona cu sft Francisc (Desda), — ultimele două, desigur, capodoperele sale, — Căsătoria mistică a sf. Caterina (Louvre), Pocăința sf. Magdalena (galeria Borghesse, Roma), etc. Fresce: Invățând arta frescolui la Parma, Correggio pictează pentru stareța mănăstirii San Paolo de acolo scene mitologice reprezentând pe zeița Diana, precum și numeroși copii cu instrumente de vânătoare; apoi pe cupola din San Giovanni, zugrăvește pe Christ înconjurat de apostoli, iar în Dom, urcarea la cer a Maicii Domnului, pictură vestită prin mișcarea forfotitoare și bogăția îndrăzneală a desemnului, etc. Pictura lui Correggio a fost mult apreciată, mai ales după reacțiunea catolică de după reformă, când misticismul, sensual oarecum, al acestuia a fost mult imitat și răspândit, chiar până astăzi, prin ioanele religioase. *Deucalion*

Citind *Rectificarea* dlui Heinrich Zilich adusă în nr. trecut unui „Carnet“ al meu la 1 Febr., regret că nu pot primi întru totul afirmațiile dsale! Recunosc că construcția unei fraze, nesuficient controlate, poate induce în eroare și a putut atrage afirmația nedreaptă asupra celor scrise de mine: „Stiria e în Austria. Prin urmare el (Wassermann) nu putea fi alungat din Altaussee de către regimul hitlerist“... Exact: Stiria e încă în Austria, recunosc; dar cine a spus altfel? Wassermann a trebuit, în ultimul timp, să părăsească definitiv Germania (unde se ducea adesea, căcă numai vacanțele le petrecea în Altaussee), cu prilejul suspendării sărbătoririi sale, când i s'a interzis accesul în Germania. Asta am înțeles eu scriind: „Trăia, înainte de a se refugia din Germania, în vila sa minunată din satul de munte din Stiria, Altaussee“... Ce rost avea să spun „din Stiria“, dacă aș fi crezut că aceasta e în Germania? Trebuia să redactez fraza mai limpede ca să nu se creeze, mai ales acum, confuzia provinciilor, de care unii s'au bucurat sincer că am făcut-o eu... din neștiință! De aceea, e o datorie de cinstă să mulțumesc dlui Ziller pentru această „Rectificare“ și să adaug că, verificând informațiile, trebuie să mențin că scrierile lui Wassermann au fost arse odată cu celelalte opere ale scriitorilor „nearieni“, că nu a fost vorba, în acest caracteristic autodafe al culturii actuale germane, numai de cărți „pornografice“, cum se spune; că dacă operele lui Wassermann erau editate la S. Fischer - Berlin (eu am cărți de ale lui și de la alte edituri, Ex.: *Lebensdienst*, ed. Gretelein, Leipzig-Zürich), e de mirare această informație, exactă, pe care o transcriu din „Neue Deutsche Blaetter, 1/5. p. 321: „Im Gegensatz zu manchen seiner Mitautoren im Verlage S. Fischer zog er ohne Schwanken und Widerruf den Trennungsstrich zwischen sich und dem

dritten Reich"... Să zicem că Wassermann a făcut aceasta din propriu imbold, el care a dus cu cinste, atâta vreme, gloria românului german și tot ar fi ciudată despărțirea aceasta de un trecut mareț. Dar să cred că tot pentru aceleași motive savanți „nearieni” ca William Stern, Wertheimer, Kurt Lewin, reprezentanți de frunte ai psihologiei *Configurației*, care au dus această știință de parte de faima ce i-o dăduse Wundt, — au fost invitați în Statele Unite: la New School for social Reserch (Wertheimer), la Cornell University (Lewin) și la Duke University (W. Stern)? Desigur, după ce nu i-a silit nimeni și nimic să părăsească Germania, pentru care au muncit ca la ei acasă, înainte de actualul regim. Rom. Demetrescu

„*Convorbiri Literare*”, torța aprinsă de spiritul scăpător al Junimei de odinioară, a trecut, reîntinerită, în brațul generației noi. Este un act de frumusețe antică. Arătătoare de drumuri sănătoase în cultura noastră prin flacăra generoasă a lui Titu Maiorescu, își prelungește lanțul tradiției asemănător marilor publicații de cultură din occident. După atâta scurgere de timp, valorile create diferențiindu-se, rolul ei de îndrumătoare a culturii din epoca junimistă, se convertește astăzi în acela de proectare a luminii critice asupra fenomenului literar. Pentru întregirea expresiei literare noi, poate „*Convorbiri Literare*” vor culege aurul pur din toate fluviile regionale ale sufletului autohton. Deschidem această veche revistă ca pe o lădiță modestă din basm pentru o bogăție de lucruri surprinzătoare. Iată în numărul 2 paginile confidentiale ale unui jurnal intim cu note proaspete și directe de călătorie, îmbibate de parfumul sufletului, chemat la sine prea curând de D-zeu, al Igenei Floru. Scriitoarea (ne vine să credem că mai trăește) hoinărește la munte printre marii arbori unde isvorește inspirația poemelor delicate, visează în interiorul său cu un gout d'un chez soi și contemplă natura în care amestecă aspirațiile sale: „Din toată natura moartă, rece și nepăsătoare de noi, la durerile și bucuriile noastre, doar marea, marea trăește. Ea singură poate consola fiindcă singură știe să plângă, fiindcă singură se chinuește, se sbate și suferă. Munții? Nepăsarea impietrită și mută. Ei aduc disperarea în sufletul celui ce suferă. Nemșcarea lor zdrobitoare e simbolul fatalității, al inevitabilului, al neînfrânteii, al neimblânzitei fatalități oarbe”. Ciclul proaspăt de poeme al poetului Eugen Jebeleanu, ermetic de prea multe cristale cu multiple reflexe, degajă o atmosferă rece de metal, din care desprindem fășia unei dorinți mai calde:

Vreau puritățile din ape și din cer:
Albastru depărtat fuge și minte
Când haiducește înflorite flinte
Descarc, nu cad cortine de eter.

În complexitatea de informații remarcăm eseul tânărului Petre Manoliu „Teologia lui Tudor Arghezi” și „O problemă de poezie” de criticul I. I. Cantacuzino. Primul captivat de avântul spre originalitate, pătrunde, fără să se rătăcească în detalii, în rădăcinile inspirate ale lui Arghezi, arătând neliniștile cari determină fizionomia spirituală a poetului. Criticul Ion I. Cantacuzino scrutează, de o manieră personală, inima ultimelor apariții de poezie (Cotruș, Crevedia, Stoe și Pilat), din punctul de vedere al gradului mai mult sau mai puțin înaintat de purificare al elementului liric. „*Abecedarul*”, răsfoit de dânsul în câteva numere, e privit numai cu o jumătate de ochi.

George Boldea

După cum se știe d. Octavian Goga a tradus de mai multă vreme „*Tragedia Omului*” de Madach, despre a cărei reprezentare s'a vorbit în diferite rânduri. Acum când „*Tragedia Omului*” este reprezentată la Viena, revista „*Politica*” a adresat câteva întrebări d-lui Goga despre traducerea acestei piese și la noi. „Această piesă am început s'o traduc când eram de 25 de ani, — și aproape jumătate a și apărut la timpul său, în revista românească „*Luceafărul*” editată de noi la Budapesta. Deși pe atunci eram un poet cunoscut al cărui volum de poezii a fost premiat de Academia Română, am căutat de a

corija mereu această traducere. Limba românească este mai dezvoltată astăzi decât limba maghiară acum 70 de ani și desigur că redarea exactă întâmpină adeseori greutăți. În general, m'am ținut strict de limba originală. În traducerea mea am întrebuițat și eu forma poetică sau proza, după original. Cunososc felul cum a fost prezentată și regizată această piesă la Budapesta, dar natural că mă interesează de aproape și felul cum a fost concepută la Viena. După cum aud, traducerea în limba germană a lui E. Mohacsi, este excelentă. Indată ce voi avea posibilitatea, voi pleca la Viena pentru a vedea acolo la Burgtheater, reprezentarea acestei piese și apoi voi decide definitiv în care formă de regizare să prezentăm și noi „Tragedia Omului” la București. * * *

„Erdélyi Helikon” (An VII, No. 1, Ian. 1934), organul literaturii maghiare ardelenе „oficiale”, într'o ireproșabilă înfățișare externă, nu prea mustește a transilvanismul al cărui difuzor ar vrea să fie. Nici restul materiei publicate în acest volum nu-i din cea mai aleasă extracție. Între versurile încărcate de comun și platitudini, cu supărătoare reminiscențe din Petöfi, Ady Kis J., doar „Rosenfeld Kive” a d-lui Fekete Lajos, înduioșat de soarta subiectului său în caftan și fără certificat de naționalitate, la hotarul al lor două state succesoare, vibrează mai sprinten, atingând, indirect, o coardă reviziotardă. În partea bogatelor cronici aflăm despre succesul transpunerii câtorva povestitori maghiari ardeleni în italienește, de către compatriotul dn-lor Balla J., apoi, sub semnătura d-lui Vita Zsigmond, ni se face cinstea de a se lua act de „abecedar”, într'o prezentare amplă. Se vorbește de țelurile urmărite de „abecedar”, de activitatea lui tinerească. E comentat pe lung articolul nostru „Transilvanism” și „Renaștere” al d-lui R. Demetrescu, în care d-l Vita vede zorile unei noi generații române ardelenе, care odată se va întâlni sufletește, în ceace numesc d-lor „transilvanism” (eterna obsesie), cu idealurile spiritualității maghiare ardelenе.

Biblioteca „Pagini Alese”, serie nouă, sub îngrijirea subtilului poet, Ion Pillat, își strecoară discret prin vitrine caetele portocalii, grele de mireasmă celui mai autentic suflet românesc. Doar poetul Adrian Maniu, un alt înamorat al folklorului, le-a menționat semnificativa apariție. Cu o delicată și caldă înțelegere, ne mai întâlnită dela fericitul Alexandri, poetul Pillat, din vârtoarea marilor literaturi occidentale, care îi sunt atât de familiare, ca într'o evadare ce face bine, și-a aplecat cu uimire ochii pe umărul poeziei populare române, „redescoperindu-i”, oarecum, fragedele și îmbătătoarele frumuseți fără moarte. În prezentări elegante și atractive, a reactualizat *Letopisețul* lui Neculce și *Cronica* lui Costin, *Poeziile populare* și *Pastelurile* lui Alexandri, *Esopeia* și *Cărtea Dorului*, însoțindu-le pe fiecare cu câte o răscolitoare prefață. „Dorul e un cuvânt și un sentiment intraductibil în alt grai decât cel românesc și fără echivalent în altă sensibilitate. Se spune că numai cuvântul portughez „saudat” ar putea să redea în parte ceva din atmosfera și din substratul său emoțional. În orice caz germanul „Sehnsucht” nu-i redă echivalentul adevărat. Acest echivalent exact nu-l poate da de altminteri nici o definiție în proză, căci îi scapă tocmai acel imponderabil, acea emoție de caracter poetic, fără de care dorul n'ar mai fi dor. Adevărata definiție a dorului ne-o dă singură poezia populară...” E un fragment din prefața Cărții Dorului. Socotesc reeditarea acestor Pagini Alese, așa cum le înțelege I. Pillat, un eveniment literar de egală importanță oricărei cărți lansată cu răsuneț în eflorescența noastră literară din ultima vreme. Din partea poetului, a cărui operă, în ce are mai frumos, coboară dintr'o atmosferă mioritică, e un gest de profundă frumusețe și un fin avertisment pentru o bună parte din vana producție poetică românească de astăzi, care ne înțeapă urechile mereu cu nu știu ce țipete de instrumente hawaiane...

Teodor Murășanu



abecedar

Revistă Literară

Redacția și Administrația: Teodor Murășanu, Turda, Piața Regina Maria, 23

ABONAMENTE: 1 an, — — —	120	Lei
Abonament de sprijin, — — —	500	Lei
Elevi de liceu (cel puțin 5 ex. pe o adresă) 1 an,	80	Lei
Exemplarul, — — — —	3	Lei

REDACTIONALE: Domnii autori precum și editurile sunt rugate să ne trimită exemplare din lucrările lor, pentru eventuale mențiuni și recenzii.

În aranjarea materialului din corpul revistei ne putem conduce numai de necesitățile tehnice tipografice, și de nici o altă considerație.

Manuscrisele primite, dacă întrunesc condițiile de publicare, apar în ordinea intrării și în cadrul spațiului disponibil.



Cu numărul prezent (49—52) „Abecedarul” încheie colecția Anului I. de apariție.

Cititorii în restanță sunt rugați să ne trimită costul abonamentului.

Intrând în Anul II., „Abecedarul” va apare în format sporit, complet reorganizat.

Prieteni noștri sunt rugați să ne comunice numele iubitorilor de artă și literatură din localitatea d-lor, pentru a le trimite numere de probă.



AM PRIMIT LA REDACȚIE:

dela 1 Martie — 25 Martie 1934

Cărți

George Strat, Despre necesitatea unui nou ideal național, București, 1933, 16 pp. Lei 15.

Theodor Constantin, Stanțe pentru nemurirea altora, versuri, Editura Iconar, Cernăuți, 31 pp. Lei 20.

Sever Stoica, Anschlussul, Bibl. Chemarea Românilor, No. 1., Cluj 1933, 39 pp. Lei 10.

Sever Stoica, Technica partidelor revoluționare, Cluj 1933, 80 pp. Lei 15.

Constantin Jaleș, Versuri, Craiova 1934, Biblioteca Pământ și Suflet Oltenesc, 32 pp.

B. Iordau, Vitrina cu păpuși de porțelan, roman, Colecția Hortenzia, Bolgrad 1934, 228 pp. Lei 40.

Reviste

Frize, Brașov, An I. No. 1. 1934.

Libertatea, București, An. II. No. 4 și 5.

Lanuri, Mediaș, An. I. No. 6, 1934.

Omega, Buzău An. II. Nr. 3.

Plaiuri Săcelene, Satulung-Săcele, An. I, Nr. 2 și 3.

Suflet Românesc, Oradea, An. II, Febr. Martie 1934.

Catedra, Galați, An. VII, Nr. 7—8.

Marianistul, Blaj, An. I, Nr. 5.

Muguri, Rădăuți, An. V, Nr. 1.

Gazeta Noastră Ilustrată, (Cinci Lei), București, An. I, Nr. 13, 14 și 15

Inmuguriri, Fălticeni, An. III, Nr. 1—2.

Blajul, Blaj, An. I, Nr. 3.

Gând Românesc, Cluj, An. II, Nr. 1 și 2

Orientări, Moinesti, — Bacău, An. III, Nr. 1—2.

Litere, București, An. II, Nr. 5 și 6.

Viața Literară București, An. VIII, Nr. 154 și 155.

Timpul Nostru, București, An. I, Nr. 5, 6 și 7.

Munca Literară, București, An. II, Nr. 2

Așa, București, An. I, Nr. 1.

Școala Mehedintului, Turnu Severin, An. IV, Nr. 5-6 și 7

Progres și Cultură, Tg. Mureș, An. II, Nr. 3.

Poezia, Craiova, An. I, Nr. 1.

Puncte, Buzău, An. I, Nr. 1.

Lăcrămioare, Blaj, An. II, Nr. 4—5.

Rod Nou, Sîlistra, An. II, Nr. 2 și 3.

Treisprezece, Focșani, An. I, Nr. 1.

Petrodava, Piatra Neamț, Nov. 1933 Febr. 1934.

Plai, Cernăuți, An. I, Nr. 1.

Freamătul, Craiova An. I, Nr. 4—6.

Herald, București, An. I, Nr. 3.

Transilvania, Sibiu, An. LXV, Nr. 1. (Buletin de tehnică culturală al Astrei).

Provincia Literară, Sibiu, An. II, Nr. 3.

Gândul Vremii, Iași, An. II, Nr. 3.

Gazeta Ilustrată, Cluj, An. III, Nr. 2.

Revista Enciclopedică, Cluj, An. III, Nr. 2.

abecedar

An I. Nr. 49—52

25 Martie 1934

SUMARUL

- George Boldea*, . . . Insetare
Grigore Popa, . . . Invitație la aventură
Yvonne Rossignon, . . . Denie
Teodor Murășanu, . . . Gând, gură de peșteră,
Descântec, Ceteră—flaut,
Testament
Radu Brateș, . . . In împărăția lutului (Cântecul
Crăieșei, Fântână veche)
Traian Marcu, . . . Icoane
Octavian Vuia, . . . Creație și eliberare
Octavian Ruleanu, . . . Infrânt

CĂRȚI

Romul Demetrescu, *Velerim și Veler Doamne*, roman de V. I. Popa și Câteva însemnări, *Pavel Dan*, *Sunt studentă*, de Marta D. Rădulescu.

CARNET

Emil Giurgiuca (Inflație de reviste...., „Stanțe pentru nemurirea altora“), *Grigore Popa* (Sărbătorirea prof. O. Ghibu, Reapariția „Convorbirilor Literare“), *Deucalion* (Antonio Allegri da Correggio), *Romul Demetrescu* (Rectificarea d-lui H. Zillich), *George Boldea* (Pe marginea „Convorbirilor Literare“), * * * (Octavian Goga despre „Tragedia Omului“), *Teodor Murășanu*, („Erdélyi Helikon“, Biblioteca „Pagini Alese“)

Bibliografie

Coperta după V. I. Popa.